

Pavlo Hočevarjevo, ki je na Dolenjskem preživela svojo prvo mladost in kot učiteljica tam nastopila prvo službo, je življenje vodilo naprej v Belo krajino in v Trst; tam je doživela prvo svetovno vojno, zlom avstro-ogrske monarhije, italijansko okupacijo Primorske in prvih 10 let fašizma. V tem času je službovala na Ciril-Methodovi šoli v Trstu, bila urednica mesečnika »Ženski svet« in sodelavka mnogih ženskih organizacij na Tržaškem. Njena dejavnost, predvsem dejavnost Slovenke, fašističnemu režimu ni ugajala, zato jo je prisilno izselil v Jugoslavijo, to pa ni moglo preprečiti njenega sodelovanja s tržaškimi Slovenci.

Avtoričin namen je, da bralcu vsa ta obdobja in doživetja v njih, predvsem življenje tržaških Slovencev v času fašističnega režima, prikaže čimbolj zvesto in objektivno.

Opisovanje svoje poti začenja s prvimi spomini na otroštvo, ki ga je preživela na Dolenjskem, zato je razumljivo, da je prav to obdobje dokaj narodopisno obarvano in za etnologe še posebej zanimivo. Med drugim ga spremlja strahovanje otrok z bajnimi zlimi bitji (coprnice, pipani, mōra, brezglavi možje) in razna čarovna dejanja ter obrazci, ki so jih ljudje izgovarjali v svojo obrambo. Sledi opis cerkvenih in letnih praznikov v rojstni vasi Male Lašče (cvetne nedelje, velike noči, božiča, sv. Miklavža, kresnega večera, v Beli krajini Zelenega Jurija) ter običajev in dejanj, ki le-te spremljajo, življenjskih (rojstvo, krst) in družabnih običajev (vaške matere in mame) ter živahne trgovine z živino, lesom, žganjem, maslom, jajci, kokošmi in podobnim, ki so jo vodili vaščani s Trstom, Čičarijo, Rēko in Oglejem.

Zanimiv je avtoričin spomin na sezonske prodajalce kostanja, limon in pomaranč, ki so hodili na Dunaj (med drugimi tudi njen oče), in na priložnostne gozdne delavce, ki so odhajali v hrvaške in bosenske gozdove.

Iz časa prvega službovanja omenja takrat še vedno rabljene krplice dolenskih šolarjev in nekaj malega tudi belokranjsko narodno nošo. V tržaško dobo sodijo opažanja pretresljivih družbenih razmer pred prvo svetovno vojno, ko so mlade vipavske in posoške kmetice odhajale za dojitje v Egipt.

Na koncu nas seznanja še s sestavljanjem etnografskih kart v okviru drugih priprav slovenskega učiteljstva v Trstu (ob njegovi zasedbi) za pariško mirovno konferenco, in z nemirno svetovno popotnico Almo Karlinovo, raziskovalko neznanih ljudstev.

B. Plestenjak-Jemec

Ivan Ivančan — Zvonimir Lovrenčević, Narodni plesovi Hrvatske 3,
Prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1969, 186 str.

Nova izdaja hrvaških ljudskih plesov je zagledala luč sveta kot sad sodelovanja dveh znanih avtorjev, od katerih moramo šteti dr. Ivančana med najbolj plodne jugoslovanske publiste s področja ljudskega plesa, Zvonimira Lovrenčevića pa za dobrega poznavalca materialne in duhovne ljudske kulture iz okolice Bjelovara. Za to področje predlagata avtorja (tudi že sicer rabljeno) ime Bilogora, po istoimenski planini, in uporabljata to ime tudi za podnaslov svoje izdaje.

V obširnem uvodu opisujeta avtorja predvsem bilogorski živelj. Čeprav živijo v tem nekdanj graničarskem kraju tako Hrvatje kot Srbi, so razlike med njimi malenkostne. Večje raz-

like prinaša šele dejstvo, da živijo na južnih obronkih Bilogore štokavci, medtem ko so prebivalci preostalega večjega dela Bilogore kajkavci. Razlika med enim in drugim je podana zelo nazorno in zanimivo z opisom svatbenih običajev v kajkavski vasi Jakopovac in v štokavski vasi Klokočevac. V obeh primerih sta svatbena običaja pisano prepletena s pesmijo, igrami in plesom, kar naj bi bilo zlasti koreografom hvaležen pripomoček pri odorskem postavljanju ljudskega plesa.

Avtorja domnevata, da je bilo petje tudi na tem območju najstarejši način spremljave plesa. Šele kasneje se pojavita kot spremljevalni glasbilo tambura-samica in dude-meh. Zlasti slednji je postal priljubljen in ni manjkal na nobeni svatbi; v letih pred drugo svetovno vojno pa se mu pridružijo še gosli. Šele kasneje se udomačijo godalni godčevski sestavi, združeni včasih s cimbalami in redkeje s klarinetom; njim pa sledijo znani tamburaški sestavi. Danes tudi tukaj pleše marsikje že spremlja harmonika.

Izmed plesov opisujeta avtorja ples našemljenih plesalcev na svatbi ter spretnostne plese žensk s polno steklenico na glavi in moških prek palic prekrizanih na tleh. Obširno so opisani običaji in elementi, ki so v tesni zvezi z ljudskimi plesi Bilogore in nam uspešno približujejo prebivalce tega področja.

Izmed 96 zapisanih plesov iz Bilogore objavljata avtorja v posebnem delu knjige 24 najbolj značilnih. Po plesni obliki jih razvrščata v sedem skupin: 1. Odprta kola (Nijemo kolo, Tronjak, Izvir voda izviralca, Taraban), 2. Zaprta kola (Oj divojko Podunajko, Pasem konja kraj mjeseca, Duri mila, Skupljajte se djevojčice, Svi mi vele da sam iz Kapele, Ja posijah lan, Djevojčica vodu gazi, Sam se lvo po moru vozio, Slavuj viče), 3. Kola s plesalcem ali parom v sredini (Mlada sneša kolo vodi, Kukuvačica zakukuvala, Bimberanje), 4. Plesi v četverkah (Kozatuš, Staro sito, Dudaška kara, Severinski drmeš), 5. Plesi v trojki (Coprnice), 6. Plesi v dveh vrstah (Naše kolo veliko) in 7. Plesi v parih (Eja, dunda, eja; Drmeš). Ta razvrstitev ima po Sachs kronološki značaj, saj sega od najbolj preprostih oblik odprtega kola do najvišje razvojne stopnje plesa v parih. Ravno parni ples »Eja, dunda, eja« pa je zanimiv tudi za nas, saj ga avtorja primerjata s črnomaljskim kolo-mostom.

Kot smo že vajeni v izdajah dr. Ivančana, je vsak ples podrobno opisan s kinetogramom, simboličnim sistemom dr. Žganca, in z besednim opisom. Nekaj risarskih spotikljajev v kinetogramih ne kvarijo razumljivosti opisa in nikakor ne zmanjšuje vrednosti tega vzornega koreološkega dela. Z izdajo ljudskih plesov Bilogore smo ponovno obogatili s publikacijo, ki jo bodo lahko uspešno uporabljali tako etnokoreologi za svoje primerjalne študije, kot tudi koreografi folklornih skupin. Slednji bodo morda pogrešali edinole priredbe za tamburaški zbor, kakršne so bile dodane prvima dvema knjigama.

Bruno Ravnikar

**Wolfgang Emmerich, Germanistische Volkstumsideologie.
Genese und Kritik der Volksforschung im Dritten Reich.
Volksleben, 20. Band. Tübingen 1968, 368 strani.**

Namen te knjige je »ostreje in jasneje videti, kje (nemška) etnologija danes je in kje naj bi bila«; šele njen drugotni namen »je retrospektivno-historičen«. Ob tem razume pisec s pojmom ideologija »iz svojega ekonomskega interesa in interesa politike moči